

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN STUDIES

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 7 Sayı/ISSUE 13 Yıl/YEAR: 2024 Alındı/RECEIVED: 23-05-2024 – Kabul/ACCEPTED: 15-06-2024

Sınır Sosyolojisinin Temel Kavramları

Basic Concepts of Border Sociology

Kerem ÖZBEY¹

Abstract

This study aims to understand the concept of border as a fundamental subject of sociological enquiry. In this study, which aims to understand the basic concepts of border sociology, the concept of border and other concepts used instead of this concept in academic literature, bureaucracy, politics, media and everyday language are analysed. The main problematic of this study is what kind of meanings borders contain, with which concepts they are expressed, and how the concepts related to borders are defined sociologically. Within the framework of this

Öz

Bu çalışma, sınır kavramını sosyolojinin temel bir inceleme konusu olarak anlamayı amaçlamaktadır. Sınır sosyolojisinin temel kavramlarını anlamayı amaçlayan bu çalışmada, sınır kavramı ve bu kavramın yerine akademik literatürde, bürokraside, siyasette, medyada, gündelik dilde kullanılan diğer kavramlar analiz edilmiştir. Sınırların ne tür anlamları içerdiği, hangi kavramlarla ifade edildiği, sınırla ilişkili kavramların sosyolojik olarak nasıl tanımlandığı bu çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır. Bu sorunsal çerçevesinde, kavramların tanımlanma

¹ Kerem ÖZBEY, Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ozbey-kerem@hotmail.com
Orcid: 0000-0001-8824-359X

problematic, the ways in which the concepts are defined, the meanings they correspond to historically and the examples that help to explain the concepts are included. In the study examining the basic concepts of border sociology, interrelated concepts in the terminology related to borders were analysed. In this framework, it was observed that borders were used in terms of concepts such as frontier, wall, border, line, threshold, edge, fence, line, periphery, frame, coast, gate, corner, bridge, geography, space, land, homeland, state, nation, country, sovereignty, symbol, ideology, sacred, body, irregular migration, smuggling and terrorism. It is understood that borders were analysed through different disciplines such as cartography, limology and hudutnâme. The concepts of border society, border culture, border identity, border emotion, border region, border crossing, cross-border, border policy, border security, border walls, and extraterritoriality are conceptualisations directly related to borders. It has been observed that the concepts of nation-state, nationalism and globalisation are the central elements of conceptual debates on borders and border sociology. In this respect, borders have characteristics that include different definitions and forms of meaning in terms of border sociology.

Keywords: Border, Boundary, Border Region, Border Sociology, Basic Concepts

biçimleri, tarihsel açıdan hangi anlamlara karşılık geldikleri ve kavramları açıklamayı sağlayan örneklere yer verilmiştir. Sınır sosyolojisinin temel kavramlarının incelendiği çalışmada sınırlarla ilgili terminolojide yer alan birbiriyle ilişkili kavramlar incelenmiştir. Bu çerçevede sınırların hudut, duvar, serhat, uç, hat, eşik, kenar, çit, çizgi, çeper, çerçeve, kıyı, kapı, köşe, köprü, coğrafya, mekân, toprak, vatan, devlet, ulus, ülke, egemenlik, sembol, ideoloji, kutsal, beden, düzensiz göç, kaçakçılık ve terörizm gibi kavramlarla kullanıldıkları görülmüştür. Sınırların kartografya, limoloji ve hudutnâme gibi farklı disiplinler aracılığıyla incelendiği anlaşılmıştır. Sınır toplumu, sınır kültürü, sınır kimliği, sınır duygusu, sınır bölgesi, sınır geçişi, sınır ötesi, sınır politikası, sınır güvenliği, sınır duvarları ve sınır dışı kavramları sınırlarla doğrudan ilişkili kavramsallaştırmalardır. Ulus-devlet, milliyetçilik ve küreselleşme kavramlarının sınırlarla ve sınır sosyolojisiyle ilgili kavramsal tartışmaların merkezi öğeleri olduğu gözlenmiştir. Bu açıdan sınırlar, sınır sosyolojisi açısından farklı tanımlamaları ve anlam biçimlerini içeren özelliklere sahiptir.

Anahtar kelimeler: Sınır, Hudut, Sınır Bölgesi, Sınır Sosyolojisi, Temel Kavramlar

Giriş

Sosyolojinin temel konusunu oluşturan toplumsal değişme, toplumların yapısında meydana gelen değişimlerdir. 18. ve 19. yüzyıllarda meydana gelen Sanayi ve Fransız Devrimleri, toplumsal yapılarda köklü değişimlere neden olmuştur. Aileden ekonomiye, dinden eğitime, siyasetten hukuka kadar hemen her alanda değişimler yaşanmış, bu değişim sosyoloji biliminin temel inceleme nesnelere olmuştur. Söz konusu devrimler sonrasında toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel değişimler sosyolojide alt dalların ortaya çıkmasında belirleyici olmuştur. Aile sosyolojisi, ekonomi sosyolojisi, din sosyolojisi, eğitim sosyolojisi ve siyaset sosyolojisi, sosyolojinin klasik alt dalları olarak bu süreçte ortaya çıkmıştır. Ancak 20. yüzyılın sonlarından 21. yüzyılın erken yıllarına kadar olan süreçte meydana gelen küreselleşme, neoliberalizm, postmodernizm, sanayi sonrası toplum, çokkültürcülük, Soğuk Savaş'ın son bulması, Sovyetler Birliği'nin çökmesi, Avrupa Birliği'nin genişlemesi, kitle iletişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmeler, sermaye, bilgi, mal ve hizmetlerin ulusal sınırları aşan boyutlarda hareketliliği gibi gelişmeler, sosyolojide yeni konuların ve alt dalların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu dönemde sosyolojide, küreselleşme sosyolojisi, bilgi sosyolojisi, postmodern sosyoloji, mekân sosyolojisi, toplumsal hareketler sosyolojisi, yaşlılık sosyolojisi gibi yeni alt dallar ortaya çıkmıştır. Sosyolojinin yeni alt dallarından biri de sınır sosyolojisidir.

Sınır sosyolojisi, sınır ve toplum arasındaki ilişkileri karşılıklı olarak inceleyen bir disiplin olarak 20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış ve günümüze dek gelişimini sürdürmüştür. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Sovyet Bloğu son bulmuş, yeni dönemde küreselleşme ve liberalleşme süreçleri hız kazanmış, ulus üstü örgütlenmeler etkinlik kazanmış, sınır aşan göç hareketleri, sosyal medya, kimlikler toplumsal yaşamda görünür hale gelmiş, ulus-devletler sorgulanmaya, etnik, dinsel ve cinsiyet temelli hareketlerin kimlikler siyaseti egemen hale gelmiş, bu süreçler sınırları sosyolojinin merkezi konumuna taşımıştır. Küresel-liberal anlayışa dayalı yeni dönemde sınırlar eleştirilerin ve sorgulamaların adresi haline gelmiştir. Bir taraftan sınırların önemini yitirdiği ısrarla vurgulanırken, diğer taraftan da yeni devletlerin kurulması yeni sınırların çizilmesini beraberinde getirmiştir. Bu meseleler ekseninde ortaya çıkan sınır sosyolojisi, sınırların toplumsal değişmeye bağlı olarak anlamının, öneminin ve işlevlerinin nasıl değiştiğini kendisine konu edinmiştir.

Sınır sosyolojisi, temelde sınır kavramını sosyolojik analizin merkezine yerleştirdiği için, öncelikle sınır kavramına, sınırlarla ilişkili kavramlara ve içerdikleri anlamlara odaklanmaktadır. Bu çalışmada, sınır sosyolojisinin temel kavramları anlaşılmasına çalışılmıştır. Sınırlar ve sınırın yerine kullanılan kavramlar ne anlam ifade etmektedir? Sınırları incelemede hangi disiplinler ortaya çıkmıştır? Sınırlarla ilişkili kavramsallaştırmalar nasıl oluşmuştur? Bu çalışmada söz konusu sorulara yanıt aranmaktadır. Sınır sosyolojisinin hangi kavramları ürettiği ve bu kavramların ne tür anlamları içerdiği, bu çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada,

sınırlar ve sınırlarla ilişkili kavramlar, farklı tarihsel süreçlere, farklı yaklaşımlara ve değişik örneklere göre analiz edilmiştir.

1. Sınır, Hudut, Duvar ve Serhat

Sosyolojinin bir alt dalı olarak ortaya çıkan sınır sosyolojisi, sınır kavramının sosyolojik boyutlarını analiz etmektedir. Sınırların toplumsal yaşam ve örgütlenmedeki rolünü, toplumsal değişmeye bağlı olarak farklı işlevlere sahip olması, toplumsal kimliklerimizin inşasını kendisini konu edinen sınır sosyolojisi açısından sınırlar birbirinden farklı anlamları içermektedir. Literatürde, hudutlar bir hattı, çizgiyi temsil ederken, sınırlar, uçlar ve sınır boyları ise bölgenin farklı biçimlerini gösterir (Prescott ve Triggs, 2008, s. 12). Yunanca “sinoron” kelimesinden gelen sınır kavramı, sözlükte iki komşu devletin topraklarını, komşu il, ilçe, köy veya kişilerin topraklarını birbirinden ayıran çizgi veya bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi; uç, had gibi anlamlara gelmektedir (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2024). Sınır kavramından bahsedildiğinde ilk başta devlet sınırları akla gelmektedir ancak kavram bununla sınırlı değildir. Devlet sınırlarının yanı sıra sınırlar toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel, etnik, dinsel, dilse vb. anlamların boyutlarını ihtiva eder. İhlamur-Öner’in de belirttiği gibi, sınırlar, sosyologlar açısından toplumu, makro iktisatçılara göre ulusal ekonomiyi, siyaset bilimcilere göre siyasal sistemi, tarihçiler açısından ise ulusu belirler ve şekillendirir (İhlamur-Öner, 2018, s. 22). Bu yönüyle tarihten antropolojiye, sosyolojiden iktisada, siyaset biliminden coğrafyaya ve uluslararası ilişkilerden psikolojiye kadar sosyal bilimlerin muhtelif alanları sınırları kendisine konu edinmektedir. Sınırları sosyal bilimlerin ve daha özelden sosyolojinin temel ilgi odağı haline getiren ana neden, toplumların sınırlarla örgütlenmesi, sınırlar aracılığıyla kimlik inşa süreçlerini gerçekleştirmesi, sınırlar aracılığıyla toplumların birbirleriyle temas kurması, iç içe geçmesi veya çatışması, toplumsal değişmeye bağlı olarak sınırların toplumsal meselelerin merkezinde yer alması ve küreselleşme tartışmalarında temel belirleyici bir dinamik olmasıdır.

Sınır kavramı yerine kullanılan kavramların başında hudut gelmektedir. Hudut kavramı, siyasal yığınları ve popülasyonları birbirinden ayırmak için oradadır, yerlileri yabancılardan ayırma işlevi görür; etkileşimden ziyade, kontrol işlevi vardır (Donnan ve Wilson, 2002, s. 89). Sınırların hudutlar olarak kavramsallaştırılması modernlikle eşgüdümlü olsa da hudut kavramının Türkiye’deki resmi, bürokratik ve gündelik yaşamdaki kullanımı geleneksel dönemi ve anlamları da içerecek genişliktedir. Bir başka ifadeyle hudut, geleneksel ve modern dönemi kapsayacak boyutlarda sınırları temsil etmektedir. Osmanlı-İslami gelenekte hudutlar, sadece devletleri ayıran çizgi ve hat anlamıyla sınırlı değil, toplumun milli ve dini değerlerini de ifade eden yapılardır. Günümüz Türkiye’sinde sınırların gündelik ve resmi dildeki kullanımında hudut kavramına başvurulduğu görülür. “Hudut namustur”, “hudut kapıları”, “hudut kartalları”, “milli hudutlarımız”, “hudutlarımızın güvenliği”, “kara, hava ve deniz hudutlarımız”, “Misak-i Milli hudutlarımız”, “hudutlarımızda kaçakçılara geçit yok” gibi kullanımların devletin resmi

kurumlarında, medyada, siyasette ve gündelik dilde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Sınırların bu şekilde tanımlanması, hudut kavramının günümüzdeki kullanımının yanı sıra geleneksel dönemin değerlerini de içeren özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin, Türkiye'nin bir askeri hudut taburunda gerçekleştirilen bir askeri yemin töreninde yazarın karşılaştığı bir pankartta şöyle bir yazı yer alıyordu: "Hudutlar, bir milletin namus ve şerefine korunduğu yerlerdir". Bu yazıda hudut kavramının sadece devlet sınırlarını değil, aynı zamanda Türk milletinin namus ve şeref gibi tarihsel-toplumsal değerlerini de temsil ettiği görülmektedir. Bu anlamda hudut kavramı, sınırların geleneksel ve modern dönemdeki anlamlarının iç içe geçmiş hali olarak görülebilir.

Sınırların kavramsallaştırılmasında duvar kavramı da önemli bir yer tutmaktadır. Brown'a göre, duvar, genellikle işlevsel bir bölme, ayırma, alıkoyma, koruma, destekleme veya payandalama aracı olarak görülür (Brown, 2011, s. 89). Sınırlar olarak duvarlar, geçmişten günümüze farklı şekillerde öne çıkmıştır. Çin Seddi'nden Berlin Duvarı'na kadar duvarlar farklı şekil ve içeriklerle karşımıza çıkmaktadır. Geçmişten günümüze duvarlar, savaşlarda ve şehirlerin korunmasında savunma, koruma, güvenlik gibi işlevlere sahip olurken, devletler arası anlaşmazlıkları önlemeden farklı ekonomi-politik sistemleri birbirinden ayırmaya, kitlesel göçleri önlemeden kaçakçılıkla mücadeleye, organize suçlarla baş etmeden terör faaliyetlerini engellemeye varıncaya kadar çok farklı işlevlere sahip olmuştur. Günümüz küreselleşme çağı, her ne kadar sınırların olmadığı bir dünya söylemini ortaya koysa da aynı zamanda duvarlar yükselmeye, yeniden örülmeye ve duvarlı dünya anlayışı yeniden inşa edilmeye devam etmektedir.

Sınırların kullanımında serhat kavramına da başvurulmaktadır. Serhadler, Osmanlı'nın geleneksel sınır anlayışını ifade eden kavramların başında gelmektedir. Ateş'in de vurguladığı gibi, Osmanlı'da diğer egemen devletlerle sınır oluşturan tüm bölgeler serhad, serhadd-ı mansure (muzaffer sınır), serhaddat-ı İslamiye (İslam'ın sınırları) ya da serhadd-ı Hakani (saltanat sınırları) olarak geçiyor; bu bölgelerin yöneticileri ise muhafız, serhaddat muhafızları ya da bazı durumlarda serhad sipehdarları olarak adlandırılıyordu (Ateş, 2020, s. 41). Tarihsel anlamda Selçuklu-Osmanlı dönemlerinde kullanılan serhat kavramı sadece kullandıkları dönemlerle sınırlı kalmayıp günümüzde de kullanılmaktadır. Örneğin günümüz Türkiye'sinde sınır bölgelerinde yer alan şehirler için "serhat şehri" ifadesi sıklıkla kullanılmaktadır. Öyle ki Türkiye'de Iğdır, Kars, Ardahan, Erzurum ve Ağrı illerinden oluşan bölgeye de "serhat bölgesi" denilmektedir. Serhatspor, serhat gazetesi, serhat taksi, serhat turizm gibi isimlendirmeler, sınır şehirlerinde maddi ve sembolik olarak görülmektedir.

2. Uç, Hat, Eşik ve Kenar

Sınırlar uçlar olarak tanımlanır. Uçlar, sınırların geleneksel bir ifadesidir ve geleneksel devletlerde, özellikle de Selçuklu ve Osmanlı'da sınır boylarını belirtmek amacıyla uç kavramı

kullanılmıştır. Uçlar, belirli bir sınır çizgisinden ziyade bir bölgeyi, bir araziye ve bir alanı ifade eden kavramdır. Uçlarda güvenliği sağlayan, yani sınırları düşmandan koruyan ve düşmana bölgelere akınlar düzenleyen ve uçların yönetiminden sorumlu sınır birliklerine uç beyliği, bu beyliklerin başında bulunanlara ise uç beyleri denilmiştir (Bkz. İnalçık, 2020; Köprülü, 2022). Osmanlı beyliği, Batı Anadolu “uç”unda ortaya çıkan pek çok Türk-Müslüman oluşumdan biriydi (Ateş, 2020, s. 35). Etimolojik olarak uç, hinterlandın, anayurdun önu/cephesi, burnu/ucu, devletin, krallığın veya imparatorluğun çekirdeği demektir. Bu açıdan uç, bir devlete ait başlangıç yeri değildir. Devletin sürekli genişlemesinin bir failidir; bir devletin komşularıyla kurduğu ilişkilerde oynadığı rolün ön cephesidir (Donnan ve Wilson, 2002, s. 88-89). Bununla birlikte uçlar, devletlerin bilhassa da modern devletlerin sınırlarını ifade etmede de kullanışlıdır. Sınırlar, devletlerin psikolojik, sosyolojik, siyasi açılardan uçlarıdır. Devletler uçta var olur, ucu düzenler ve uçlarla şekillenir. Uçlarla ilgili olarak sıklıkla kullanılan “sinir uçları” kavramı, devletlerin ve toplumların kutsal olarak kabul ettikleri değerlere yönelik korkuyu ve bu değerleri muhafaza etmeye yönelik refleksi ifade eder. Örneğin Türkiye’de siyasetçilerden vatandaşına kadar hemen her kesimin sıklıkla dilinden düşürmediği, “devletimizi yıkamayacaksınız, vatanımızı parçalayamayacaksınız, milletimizi bölemeyeceksiniz, bayrağımızı indiremeyeceksiniz, ezanımızı susturamayacaksınız” söylemi devlet, vatan, millet, bayrak ve ezan kavramlarının Türkiye’nin sinir uçlarını ifade ettiğini göstermektedir. Bu anlamda sınırlar, sinir uçları olarak anlam kazanır.

Sınırlar birer hat olarak tanımlanır. Devletin yanı sıra toplumlar da psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve kültürel hatlara sahiptir. Devletler diğer devletlerle olan bağlantı noktalarını vurgulamak amacıyla sınırlara başvurur. “Sınır hattı” kavramı da sınırların devletler açısından en hassas bölgeler olduğuna işaret etmektedir. Toplumların psikolojik ve sosyolojik hatları, herhangi bir olayda gösterdikleri tepkilerle görünür hale gelir. Örneğin terör, suç, ekonomik kriz, şiddet, sığınmacı ve mülteciler gibi konularda toplumun ortaya koyduğu refleksler, esas olarak toplumsal hatlara işaret etmektedir. Ekonomide enflasyonun sürekli artarak toplumda yoksullaşmaya neden olması ve halkın geçimini sürdürmede zorlanması, enflasyonu ekonomik açıdan toplumun en kritik hattı haline getirmektedir. Toplumda dil, din, etnisite ve yaşam tarzları açısından meydana gelen farklılıklar, toplumların kültürel hatlarını oluşturmaya örnektir. Psikolojik, sosyolojik, siyasal, ekonomik ve kültürel açılardan sınırların birer hat işlevi görmesi, söz konusu sınırların birer gerilimli sahaya dönüşmesi, toplumların sözü edilen sahalardaki tahammül seviyesinin ulaştığı en üst sınırı göstermektedir.

Sınırlar birer eşik olarak işlevi görür. Sınırlar, sınırlarda yaşayan insanların, geçiş yapanların ve devletin, sınırların oynadığı rollerle ve sahip olduğu yapılarla sürekli karşı karşıya geldikleri eşik bölgeleridir (Donnan ve Wilson, 2001, s. 116). Sınırdaki eşikte olmakla, sınırı geçmek eşik geçmekle bir ve eşdeğerdir. Eşik, insanların ve toplumların psikolojik ve sosyolojik sınırını oluşturur. Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkileri eşikte olmanın tipik örneklerindedir. Çünkü Türkiye

on yıllardır AB'nin eşğinde yer almaktadır. Türkiye hem AB'nin bir parçası hem de tarihsel-sosyolojik anlamda ötekisidir. Bu sebeple Türkiye, AB ile ilişkilerinde hep bir eşikte olma halini deneyimlemektedir. Eşikte olmak, bir geçişlilik halidir. Eşik olarak sınırlar, kimliklerin, kültürlerin, toplumsal etkileşim biçimlerinin hem içerildiği hem de dışsal hale geldiği; ya içeride ya da dışarıda olmayı gerektirir. Devlet sınırları, günümüz küreselleşmiş insan hareketliliğinin hâkim olduğu çağda devlet sınırları göçmenler açısından hep bir eşikte olma halini üretmiştir. Bu açıdan sınırlar, toplumsal, psikolojik, siyasal vb. açılardan eşikte olma halini yansıtır.

Sınırlar kenar olarak tanımlanır. Kenarı, kenardakileri ve merkez dışı yapıları sembolize eder. Kenardakiler, merkezdekilerden uzak ama ondan kopuk olmayandır, kendi içinde merkezsiz, karışık ve çok yönlüdür. Kenarda yaşayanlar, bir devletin, toplumun, kültürün çevresinde, eteklerinde, çeperlerinde ve saçaklarında yaşayanları vurgular. Sınırlar, kenarı, kenardaki yaşamı ve kenardakileri sembolize eder. Devletin sınırları aynı zamanda onun kenarıdır. Sınırlar, devletlerin kenardaki organlarıdır. Kenar sadece devletin siyasal sınırlarını değil, aynı zamanda toplumun farklı kimliklerini de belirten sınırlardır. Geçgin'e göre, kenarda olmak, aynı zamanda sınırdaki yaşamaktır. Bu sınır; sınıfsal, siyasal, etnik, statü gibi toplumsal nitelikler üzerinden olabileceği gibi, mekânsal farklılıklar üzerinden de veya bireysel tutum ve davranış üzerinden de olabilir (Geçgin, 2019, s. 19). Bu anlamda, sınırlar sosyal, ekonomik, siyasal ve kültüre yapıların kenarlarını belirtir.

3. Çit, Çizgi, Çeper ve Çerçeve

Sınırlar çit anlamını taşır. Çitler, belirli bir alanın sınırlarını belirlemek amacıyla kullanılan araçlardır. Bauman'a göre, çitlerin iki tarafı vardır. Normalde bütünleşik olan bir alanı içerisi ve dışarı olarak ikiye ayırırlar, ancak bir taraf için içerisi olan kısım, diğeri için dışarıdır (Bauman, 2014, s. 82). Sınırlar çitler aracılığıyla somut hale gelir ve çitlerle tayin edilir. Brown'un da vurguladığı gibi, sınırların çitle belirlenmesinin ilk örneği İrlanda'da yer alan İngiliz sömürge topraklarına sınırlarının belirlenmesi olmuştur. Daha sonraki süreçte sömürge toprakları için çit kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Brown, 2011, s. 56). Bu açıdan sınır çizmek, aynı zamanda çitlemek, çit çekmek anlamını içerir.

Sınırlar birer çizgiden oluşur. Çizilerek var olur ve çizgilere yansır. Her ne kadar sınırlarla ilgili sosyal bilimsel disiplinler sınırların salt çizgilerden ibaret olmadıklarını ifade etseler de sınırların oluşmasında çizgiler önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü sınırların neleri içerdiği, nerelerden geçtiği, hangi boyutlara sahip oldukları ve coğrafyayı, vatani, devleti nasıl görselleştirdiği soruları çizgilerle yanıt bulmaktadır. Sınırlar çizilerek ortaya çıkar ve çizildikleri alanları temsil ederler. Öyle ki Bartram, Poros ve Monforte'ye göre ulus-devletler bir diğerinden kesin çizgilerle ayrılır (Bartram, Poros ve Monforte, 2017, s. 49). Ateş'e göre, sınır, devletlerin bölgesel limitlerini gösteren ve harita üzerinde ayırt edilebilen bir çizgi anlamına gelmektedir (Ateş, 2020, s. 29). Bu açıdan sınır çizmek, belirli bir coğrafi sahayı, idari bir birimi, siyasi bir yapıyı

birbirinden ayırmak demektir. Geleneksel sınırlardan farklı olarak modern sınırlar çizgilerle ifade edilmektedir. Haritalar yeryüzü ve gökyüzünü çizgilerle düzenlemek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, sınırlar aynı zamanda birer çizgidir.

Sınırlar çeper olarak işlev görür. Wilson'a göre, sınırlar, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel belirmenin dış çeperleri olarak işlev görür (Wilson, 2014, s. 16). Sınırlar çeperlerde anlam kazanır, çeperleri sembolize eder. Devletlerin çeperleri olan sınırlar, merkezin en uç kısımlarını vurgular. Çeperler sadece devletleri değil, aynı zamanda diğer toplumsal yapı ve örgütlenmeleri de belirler. Örneğin kırdan kente göç edenler göçün ilk evresinde kentin çeperlerinde konumlanır. Kentin çeperleri, en dıştaki mekanları tanımlar. Burada kentin çeperleri, aynı zamanda kentin etekleri ve saçakları olarak da anlam kazanır. Bu anlamda çeperler, bir mekânı sınırlayan unsurlar olup, sınırların görünür hale geldikleri yapılardır.

Sınırlar birer çerçeve işlevi görürler. Toplumsal ilişki ve etkileşimler çeşitli çerçeveler (kır-kent, geleneksel-modern, Doğu-Batı, küresel-yerel, etnik, dinsel, toplumsal cinsiyet vb.) içerisinde gerçekleşir. Kimliklerimiz aynı zamanda sahip olduğumuz çerçevelerimizdir. Beni/bizi tanımlayan unsurlar ve aidiyet biçimlerimiz diğerleriyle aramızdaki çerçevemizi şekillendirir. Çerçeveler toplumsal olduğu kadar siyasaldır da. Modern ulus-devletler yurttaşlarına sınırlar aracılığıyla çerçeve çizerler. Çerçeveler, ulus-devletin coğrafi koordinatlarını oluşturur. Ulus-devletler bireylerin ulusal çerçeveyi oluşturan sınırlar içinde yaşamalarını ve çizdikleri çerçeveler içerisinde düşünmelerini hedefler. Bu açıdan sınırlar, ulus-devletlerin çerçevesini oluşturan hatlardır.

4. Kıyı, Kapı, Köprü ve Koridor

Sınırlar, birer kıyıdır. Kıyıda olmak, merkezin dışında olmayı, çevresel bir boyuta sahip olmayı içerir. Sınırlar devletlerin, toplumların, kültürlerin ve kimliklerin kıyılarıdır. Özellikle sınırlar, devletlerin kıyısını oluşturur. Akyüz'e göre, sınır insanları iki ya da daha fazla devletin kıyısında dır (Akyüz, 2014, s. 87). Devletler kıyılarında politik olarak cisimleşirler. Devlet kıyısıyla bir bütünlük oluşturur. Kıyıda yer almak ya da yaşamak merkezsizliğe işaret etse de merkezin örgütlenmesi kıyıların örgütlenmesini gerektirir. Devletlerin kıyıları öncelikli olarak politik olarak görülse de ekonomik, kültürel, etnik, dinsel, cinsel vb. olarak temayüz eder. Sınırlar devletlerin egemenliğinin kıyılarıdır. Her ne kadar sınırlar kıyıda yer alsa da teritoryal düzende egemenliğin kaynaklarından biri de kıyıyı oluşturan sınırların inşasıdır. Bu açıdan sınırlar, birer kıyıdır, daha özeldir ise devletlerin kıyısı olarak işlevseldir.

Sınırlar birer kapı olarak anlam taşır. Sınırların bir kapı olduğuna ilişkin en somut örnek bir sınır şehri olan Erzurum'daki tarihi kapılar örnek gösterilebilir. Sabri Ateş'in de belirttiği gibi, mekânsal olarak Osmanlı yönetim dilinde Erzurum serhad yani sınır şehri olarak kabul edilmiştir (Ateş, 2020, s. 52). Erzurum'da yer alan Tebriz Kapı, Erzincan Kapı, Kars Kapı, İstanbul Kapı ve Gürcü Kapı gibi kapılar savunma amaçlı yapıldıkları kadar kentin tarihsel, kültürel, ekonomik, ticari

ilişkilerini sürdürdükleri mekanlardır. Bununla birlikte, kapı olarak sınırlar, kimlerin içerildiğini ve dışarıldığını gösteren yapılardır. Sınır kapıları, sınırlardan geçişleri kontrol etmenin, denetlemenin ve düzenlemenin araçlarıdır. Kapılar her ne kadar sınırların kapalı mekanlar olduğunu çağırırsa da aslında kapılar açık olmayı, dışarıya açılmayı ve dışarıyla bütünleşmeyi de sembolize etmektedir. Kapıların açık olması ya da kapalılığı, toplumsal ve siyasal zemine bağlı olarak işlev kazanmaktadır. Kent imgesi üzerinden kapıyı tanımlayan Alver'e göre, kapı aynı zamanda kapanma durumuna karşılık gelmektedir. Kapı figürü kapanma ve dışarıyı öteleme anlamlarını yüklenmiştir. Kapı bazı şeyleri içeri alan bazılarını da dışarıda bırakan yönleri sahiptir. Bir sınır çizmektir, bir çerçeve belirlemektir. Kapının aşılması ancak bir tür sınır ihlali ile mümkün olmaktadır (Alver, 2007, s. 52). Günümüzde küreselleşmenin bilgi, sermaye, mal ve hizmetlerdeki akışkanlıkları açısından sınırlar açılan kapılar işlevine sahip olurken, göçmenler, yabancılar, sığınmacı ve mülteciler açısından sınırlar kapı yani bariyer olarak işlevsel görünmektedir. Bu açıdan kapılar olarak sınırlar, zamana, mekâna, toplumsal bağlama ve içinde bulunulan şartlara göre değişken özellikler gösteren yapılardır.

Sınırlar birer köprüdür. İki devlet arasında, iki toplum arasında, iki coğrafya arasında veya iki kültür arasında bir bağ kurar. Sınır, her iki taraftakileri birbirinden ayırmaktan ziyade birbirleriyle bütünleştirir. Sınırların köprü oluşturması, ağırlıklı olarak günümüz küreselleşme çağında sermaye, bilgi, mal ve hizmetlerin hareketli hale gelmeleriyle olanaklı olmuştur. Ulus-devletlerin kuruluş döneminde sınırlar, birer bariyer işlevi görerek iki devleti keskin bir biçimde birbirinden ayırırken, günümüz küresel dünya söylemi çerçevesinde sınırlar her iki tarafta bulunanlar açısından engel olmaktan çıkıp teşvik edici bir boyut kazanmıştır. Bu açıdan sınırlar köprü kurarak ayırıştırıcı değil birleştiren, engelleyen değil fırsatlar sunan, parçalayan değil bütünleştiren yapılardır. Türkiye'nin sınırlarına yakından bakıldığında köprü işlevinin öne çıktığı söylenebilir. Örneğin Türkiye-Gürcistan sınırı, sınırın her iki tarafında bulunanların etkileşimlerine açık olduğu, karşılıklı ekonomik, ticari, sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştiği ve sınırın her iki yanındakilerin birbirleriyle bütünleştikleri bir özelliğe sahiptir. Sınırların köprü işlevinin öne çıktığı sınır bölgeleri, hızlı değişimin yaşandığı, toplumsal ve kültürel temasın arttığı, ekonominin dinamik olduğu, yerli halkın yanı sıra göçmenlerin, yabancıların, turistlerin, işçilerin, iş insanlarının vb. görünür hale geldikleri mekanlardır. Bu anlamda, sınırlar, köprü oluşturan yapılardır.

Sınırlar koridor olarak işlev görür. Sınırları koridor haline dönüştüren ise göçlerdir. Her göç hareketi beraberinde bir koridor oluşturur. Dünyadaki göç hareketleri tarihsel olarak Doğu'dan Batı'ya, Güney'den Kuzey'e doğru bir koridoru takip etmiş ancak günümüzde hemen her ülke artık bir koridora dönüşmüştür. Göçün küreselleşmesiyle birlikte ülkeler göç alan, göç veren ve transit ülke statüsünü eşzamanlı olarak deneyimlemeye başlamış, bu da her ülkeyi bir koridora dönüştürmüştür. Göç sürecinde sınırlar, birer kapı oldukları kadar aynı zamanda birer koridor olarak da işlevi görmeye başlamıştır. Küreselleşmenin etkisiyle sınırların esnek, akışkan ve

geçirgen hale gelmesi, göç hareketleri açısından sınırların koridora dönüşmesine neden olmuştur. Sınırların koridor görevi görmesi, engelleyici olmaktan ziyade fırsat sağlayıcı, bariyer oluşturmaktan ziyade yeni güzergahlar oluşturması, kapalı olmaktan ziyade açık hale gelmesi anlamlarını taşır. Türkiye, küresel göçler açısından bir hedef olduğu kadar aynı zamanda kaynak ülke konumunda olmuş (Sert, 2014), bu sebeple, küresel göçler açısından bir koridor halini almıştır. Göç hareketlerinin kavşağında yer alan Türkiye, küreselleşme-liberalleşme politikalarının etkileri altında oldukça esnek, akışkan ve geçirgen bir yapıya bürünmüş ve Türkiye'nin sınırları açık kapı politikasının da etkisiyle göçmenler için bir koridora dönüşmüştür. Bu açıdan sınırlar, göçlerin yeni koridorlarıdır.

5. Coğrafya, Mekân, Toprak ve Vatan

Sınırlar bir coğrafi hatlardır. Ülke sınırları, coğrafyanın yayıldığı sahayı gösterir. Her ülke sahip olduğu coğrafyayla diğerinden ayrılır ve bu ayrım sınırlarla temsil edilir. Bu da literatürde siyasi coğrafya olarak kavramsallaştırılır. Gümüşçü'ye göre, siyasi coğrafya açısından sınır, iki devlet arasındaki fiili ayrım çizgisidir. Sadece haritalarda yer alan sınır çizgileri, sınırdaş devletler arasında müzakerelerle belirlenip antlaşmalarla tanımlanan kavramsal işaretlerdir (Gümüşçü, 2010, s. 83). Sınırlar, dünyayı coğrafi olarak bölen hatlardır. Her ülke sınırlarıyla diğer coğrafyalardan ayrılır. Türkiye kuzeyinde Karadeniz, kuzeybatısında Bulgaristan, kuzeydoğusunda Gürcistan, doğusunda İran, Azerbaycan ve Ermenistan, güneyinde Akdeniz ve Kıbrıs, güneydoğusunda Suriye ve Irak, batısında Ege denizinin yer aldığı 780 bin kilometre kareyi içeren bir coğrafi mekanda yer almaktadır. Türkiye'nin kendi içindeki coğrafi sınırları yedi coğrafi bölgeye göre ve 81 vilayete göre birbirinden ayrılmaktadır. Dahası, Türkiye coğrafyası, Doğu ve Batı'nın kesişiminde olup, tarih boyunca savaşların, göçlerin, siyasal çalkantıların, uluslararası çatışmaların, kitlesel akınların merkezinde yer almıştır. Bu yönüyle Türkiye, jeostratejik konuma sahip bir ülke konumundadır.

Sınırlar birer mekândır. Mekân kendisini sınırlar içerisinde var eder, sınırlara dayanır ve sınırlı olarak tahayyül edilir. Diener ve Hagen'e göre, coğrafi sınırların başlıca işlevi mekanları yaratmak ve farklılaştırmaktır. Başka bir deyişle, sınırlar bir coğrafi alanın sosyal, siyasi, ekonomik veya kültürel anlamlarını diğerinden ayırır (Diener ve Hagen, 2012, s. 4). Sınırlar mekanı ürettikleri gibi kendileri de bizi mekana dönüştürür. Bir toplumsal mekan olarak sınırlar, toplumsal yaşamın örgütlendiği ve toplumsal ilişki ve etkileşimlerin sınırlara dayalı olarak gerçekleştiği yapılarıdır. Sınırların temsil ettiği mekanlar, toplumsal kimliklerin inşa edildikleri sahayı gösterir. Ulusal kimlikler, ulus-devletin oluşturduğu mekan içerisinde inşa edilir. Durgun'un da altını çizdiği gibi, sınırlar, mekanı ulusun temel bir alanı yaparak onu dünya coğrafyasından farklı kılar (Durgun, 2011, s. 62). Ulusu oluşturanlar bir mekanda var olur ve bu mekan o ulusa ait bir vatan anlamı kazanır. Sınırlar da bu mekânı ifade eder.

Sınırlar toprağı çevreler ve toprakla bir bütün oluşturur. Tarihsel olarak toprak, üzerindekiyle altındakilerin mücadelelerinin bir ürünüdür. Toprağı sınırlarla belirli parçalara ayıran söz konusu mücadelelerdir. Kışlalı'nın belirttiğı gibi, tarihte birçok savaş belirli bir toprak parçasını elde etmek için çıkmıştır. Kırsal kesimdeki toprak kavgaları ise benzer bir çatışmanın daha dar bir alanda oluşması gibidir. Çatışmada toprağın önemini belirleyen öge bazen genişliğı, bazen konumu, bazen verimi, bazen de üzerinde yaşayanlardır (Kışlalı, 2007, s. 43). İnsan ve toplum yaşamı için önemi haiz olan topraklar, sınırlarla çevrili alanlardır. Donan ve Wilson'a göre, uluslararası devlet sınırları açısından kaçınılmaz bir gerçek vardır ki, o da sınırların hepsinin toprağına sahip olduğudur, hepsinin toprak olduğudur (Donnan ve Wilson, 2002, s. 83). Devletler ve uluslar, dünyanın belirli bölgeleriyle sınırlı topraklarda üzerinde inşa edilir ve o toprağı belirli bir kimliğe ve o kimliği oluşturan değerlere göre dönüştürür. Bu sebeple, devletlerin ve ulusların kimliklerini oluşturdukları toprak parçasına teritoryalite denir. Diener ve Hagen'e göre, teritoryalite, insanların bireysel olarak ya da bazı sosyal veya siyasi oluşumlar aracılığıyla coğrafi alanları yaratma, iletişim kurma ve kontrol etme araçlarıdır (Diener ve Hagen, 2012, s. 4). Modern ulus-devletlerin inşa edildikleri teritoryal saha, sınırları belirlenmiş toprak parçasıdır.

Sınırlar vatanla bütünleşik yapılardır. Sınır demek aynı zamanda vatan demektir. Sınırları düşünmek aynı zamanda devlet, ulus, kimlik, milliyetçiliğın yanı sıra vatani düşünmektir. Tersinden düşünöldüğünde ise, vatan demek sınırlar demektir. Çünkü vatan sınırlarla inşa edilir, sınırlar vatani temsil eder. Vatani savunmak sınırları savunmak ise, vatani bölmek de sınırları ortadan kaldırmak anlamını taşır. Bu yüzden sınırlar, vatanın ayrılmaz bir parçasıdır. Türk-İslam kültüründe vatan kavramı, geçmişten günümüze değin canımızı, kanımızı, hayatımızı, kısacası her şeyimizi feda ettiğimiz, uğrunda nice şehitler verdiğimiz, toprağı kanla suladığımız bir olgudur. "Şehitler ölmez vatan bölünmez, vatan sana canım feda, vatan sevgisi imandandır, toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır, vatan borcu namus borcudur" gibi söylemler, vatan kavramının tarihimiz ve toplumumuz açısından taşıdığı önemi gösterir. Vatan ne kadar önemliyse, vatani sembolize eden sınırlar da benzer bir öneme sahiptir. Türkiye'de vatan kavramı sözü edilen toplumsal değerler temelinde kutsal kabul edildiğı için, sınırlar da kutsallaştırılmış yapılar olarak görülebilir. Türk siyasal kültüründe ve milliyetçi jargonda yer alan "vatan bir bütündür, bölünemez söylemi", sınırların Türkiye'de vatanın bütünlüğünü temsil eden bir yapı olduğuna işaret etmektedir.

6. Devlet, Ulus, Ülke ve Egemenlik

Sınırlar, devletin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Sınır denildiğinde ilk akla gelen kuşkusuz devlettir. Sınırlar devletin temel unsurlarından biridir. Devletler sınırlarla birbirinden ayrılırlar. Sınırlar, devletlerarası savaşlarla ve barış antlaşmalarına göre belirlenir. Devletler bilhassa da modern devletler, sınırlar olmaksızın sahip olduğü toprağı, kontrol ettiğı nüfusu ve temsil ettiğı kimliği koruyamaz. Çünkü sınırlar, modern devletlerin sahip oldukları yetkileri ve

egemenlik nosyonlarını temsil ederler. Habermas'a göre, devlet sınırları içten sevk ve idare edilebilen ve akıntıdan istenilen miktarın içeri girmesine, istenilen miktarda da dışarı atılmasına yarayan bent kapakları gibidir (Habermas, 2008, s. 84). Bu açıdan devletler politikalarını sınırlara bağlı olarak inşa eder ve gerçekleştirir. Genç'in de belirttiği gibi, bir devletin kendi ülkesindeki ekonomik, siyasal ve sosyal yaşamı sınırlar olmaksızın organize etmesi ve sürdürmesi mümkün değildir (Genç, 2014, s. 42). Bu açıdan modern devletin örgütlenebilmesi için gerek duyduğu en önemli araçlardan biri, kuşkusuz sınırlardır.

Sınırlar ulusun inşa edildiği mekanlardır. Ulus, aynı kültüre ve ortak aidiyete (Gellner, 2008), meşru siyasi egemenliğe (Şahin, 2009), hayali bir cemaate (Anderson, 2014), belirli bir tarih ve coğrafi bölgeye (Carr, 2012) ve ortak dil, din, toprak ve nüfusa (Calhoun, 2012) yaslandığı kadar aynı zamanda sınırlı bir coğrafi alana (Erözden, 2013) da dayanmaktadır. Uluslar, sınırlar üzerinden kimliklerini oluşturur. Ulusal kimliklerin çerçevesini oluşturan sınırlar, söz konusu kimliğin içerdikleri anlamları temsil eder. Bir toprak parçasını yani ülkeyi, kolektif hafıza ve mitleri, ortak kültürü, yasal hak ve görevleri ve ortak bir ekonomiyi ifade eden ulusal kimlik (Smith, 2010), bu özelliklerini ulusal sınırlar içerisinde oluşturmaktadır. Bu açıdan sınırlar, ulusu ve ulusal kimliği sembolize eden araçlardır.

Sınırlar ülkesel bütünlüğün parçalarıdır. Karabağ'a göre, ülkesel bütünlük, egemenlik alanlarını belirlediği için, sınır kavramını da gündeme getirir. Sınır, milli-devletin ülkesini belirler (Karabağ, 2014, s. 72). Yine Karabağ'a göre ülke, bir devletin sorumluluğunda olan kara, deniz ve hava olmak üzere üç bölümden oluşur. Devletin kara ülkesi, ana karayı ve varsa adaları kapsar. Kara parçası, devleti oluşturan unsurlar içinde en önemlisidir. Çünkü kara sınırları olmadan bir devletin deniz ve hava sınırlarından bahsedilemez. Devletin deniz alanlarından oluşan bölümlerini ise iç sular ve kara suları oluşturur. Devletin hava sahası ise kara parçası ve kara sularının üzerinde, atmosferde varsayılan alanı kapsar (Karabağ, 2014, s. 94). Ülkeler, sınırlarıyla birbirinden ayrılmaktadır. Dünyada 200 civarında ülke bulunmakta ve bu ülkelerin her biri sınırlarıyla kendisini diğerlerinden ayırmaktadır.

Sınırlar egemenliğin göstergesidir. Wallerstein'a göre, egemenlik yalnızca dahili değil, aynı zamanda harici, yani diğer devletler karşısında da bir otorite olma iddiasıydı. Bu, her şeyden önce sabit sınırların olduğu, verili bir devletin bu sınırlar içinde egemen olduğu ve dolayısıyla başka hiçbir devletin bu sınırlar içinde idari, kanuni, adli ya da askeri herhangi türden bir otorite ileri sürme hakkına sahip olmadığı iddiasıydı (Wallerstein, 2011, s. 84). Bu açıdan sınırlar, egemenliğin kapsamını belirten yapılardır. Devletlerin egemen oldukları toprak sahaları sınırlarla belirlenir. Egemen devletler kendi sınırları içerisindeki topraklara hükmetme amacını taşırlar. Devletlerarası egemenlik krizleri genellikle bir devletin bir başka devletin egemenlik sınırlarını aşmasıyla baş gösterir. Bu yüzden sınırlar, egemenliğin en hassas çizgileridir.

7. Sembol, İdeoloji, Kutsal ve Beden

Sınırlar sembolik yapılardır. Semboller birer anlam taşıyıcıları olduklarından, sınırların taşıdığı anlamlar sembollerde görünür hale gelir. Green'e göre, semboller, sınırların anlamlarını içerir (Green, 2014, s. 38). Bu anlamda sınırların içerdiği fikirler, inançlar ve argümanlar sembollerde yansımaları bulur. Bir devlet sınırında yer alan ülke bayrağı sınırın içindekilerin kimliğini temsil eder. Türkiye Cumhuriyeti haritasındaki çizgiler haritadan ziyade ülkede yaşayanların zihinlerinde çizilir. Sınırlar semboliktir, yani anlamı sembolize eder ve sembolize edilirler. Sınırların cetvelle çizilmesinde, cetvel sembolik olarak sömürgeleştirmenin sınırların çizilmesindeki etkisini göstermektedir. Sömürülen ülkelerin sınırları sömürgeci güçler tarafından cetvelle düz bir çizgi şeklinde çizilmiştir. Bu açıdan sınırların çizilmesinde cetvel, sömürge mirasını sembolize etmektedir.

Sınırlar ideolojik araçlardır. Sınırlar ideolojiktir, çünkü kapsadığı topluluğu aynı düşünce, zihniyet ve amaçlara göre yönlendirir. Sınırlar, modern ulus-devletlerin ideolojilerini yansıtır ve egemen ideoloji sınırlarda tezahür eder. Modern devletler, sınırlar aracılığıyla ulusu biz-onlar, dost-düşman, içerisi-dışarı, burası-orası, yerli-yabancı şeklinde kategorize ederek ideolojisini sürdürür. Çünkü modern devletlerin sınır ideolojisi, sınırların içerisindekileri dışarıdakilerden ayırma, sınırların içerisindekileri bir kimlik etrafında bir arada tutma ve sınır merkezli düşünme ve davranmadır. Bir diğer ifadeyle, modern ulus-devletlerin sınır ideolojisi, ortak bir coğrafi mekanda yaşayanları türdeş kılma, benzer düşünce ve davranış örüntüleri oluşturma ve sınırlara dayalı bir zihniyet ortaya koymaktır. Bu nedenle, sınırlar ideolojik araçlar olarak işlevselleştirilir.

Sınırlar kutsallaştırılan yapılardır. Türkiye'de sınırlar, salt bir çizgiden ibaret olmayıp, vatan topraklarını, devletin bağımsızlığını, milletin bölünmez bütünlüğünü temsil ettiği için kutsallaştırılır. Kutsallaştırma, kutsal kabul edilenin aşkın, yüce, dini mahiyette tezahür etmesi, eleştirilemez ve sorgulanamaz olarak görülmesi olduğundan, Türkiye'de sınırlar, kutsallık atfedilerek yüceleştirilir, aşkın bir yapı olarak görülür, her türlü eleştiri ve sorgulamadan muaf tutulur. Sınırlar toplumun milli ve dini değerlerinin merkezine oturtulur ve ona olağanüstülük özelliği kazandırılır. Dahası, sınırların kutsallaştırılması, toplumun selameti açısından sınırların vazgeçilmez olduğu, milletin varlığıyla sınırların varlığının eşdeğer görülmesi ve sınırların milletin namusu olarak görülmesi fikirlerini içerir. Türkiye'de sınırların kutsallaştırılmasının tarihsel-toplumsal temelleri bulunmaktadır. Bir cihan imparatorluğu olarak tanımlanan Osmanlı'nın sahip olduğu geniş coğrafyalardan bugünkü Anadolu topraklarına doğru sınırların küçülmesi ve hatta bütünüyle yok olma tehlikesi karşısında milletin bağımsızlık mücadelesi neticesinde bugünkü sınırların elde edilmesi durumu, Türkiye'de sınırlara yüklenen kutsallığın tarihsel-toplumsal kökenlerini ve içerdiği anlamların derinliğini göstermesi bakımından önemlidir.

Sınırlar bedenle temsil edilir. Sınırlarla ilişkili milliyetçiliğin vatan söylemi genellikle beden üzerinden inşa edilir. Türkiye'de milliyetçi hareketlerin vatan söylemi erkek egemen bir söylem

olduğundan, ağırlıklı olarak kadın bedeni üzerinden kurulur. Kadın kimliği milliyetçiliğin örgütlenmesinde başat bir role sahiptir. Milliyetçi aktörler vatani kadınlaştırırken sınırları da onun bedeniyle meşrulaştırır. Sınırların namus olarak görülmesi bunun tipik örneğidir. Vatani temsil eden sınırlar milletin namusunu temsil eder, namus kadın kimliğiyle eşdeğer görülür, bu nedenle, sınırlar kadın bedenine benzetilir. Sınırlara yönelik bir tehdit, aynı zamanda kadın bedenine yani namusa yönelik boyutlar taşır. Milliyetçilik, sınırı namus olarak kodlarken kadın bedenini araçsallaştırır.

8. Kartografya, Limoloji ve Hudutnâme

Sınırlar, birer kartografya (haritacılık) alanının araçlarıdır. Kartografya, mekansal ilişkileri ve lokasyonları temsil etmek için haritaların yapımı ve kullanımını kapsayan bir sanat ve tekniktir (Monmonier, 2016, s. 738). Kartografya, mekansal (coğrafi) bilginin görsel, sayısal, kabartma formunda sunulması, iletişimi, organizasyonu ve kullanılması üzerine araştırma yapan bilim dalı ve teknik olarak tanımlanır. Kartografya harita yapımı, üretimi, kullanımı bilimidir. Kartografya haritaya ilişkin her konuyu araştıran disiplindir (Uluğtekin ve Doğru, 2005, s. 214). Bu bağlamda, ulus-devletlerin inşası, coğrafyanın kartografik olarak düzenlenmesi, vatanın haritalar aracılığıyla zihinlere işlenmesi ve görselleştirme yoluyla mekanın yeniden üretimi süreçlerini içerir. Türk ulus-devletinin inşası da bu tür bir süreci ortaya çıkarmıştır. Durgun'a göre, Sevr haritasının sunduğu kartografik mekan, Türk ulusal bilincinde önemli bir uyanışı tetiklemiştir. Hatta harita temsil ettiği toprağın yerine geçmiş, temsil zaman içinde gerçekliğin kendisine dönüşmüştür (Durgun, 2011, s. 130).

Sınırlar ve sınır çalışmaları, sınır bilimi anlamına gelen limoloji disiplinini ortaya çıkarmıştır. Kolossov'un da işaret ettiği gibi, limoloji, farklı disiplinler tarafından incelenmiş bir kavramsallaştırmadır (Kolossov, 2005, s. 606). Nail'e göre, modern limoloji bilgilendirici bir topografyaya dayanan bir sosyal peyzaj meselesidir; artık sadece bir koordinat matrisi veya haritacılık değil yörüngeleri, eğimleri ve eğrileri olan bir topolojik yüzeydir (Nail, 2016, s. 155). Bu bağlamda, limoloji, farklı disiplinler açısından sınırların hangi anlamları içerdiğini, sınırların nasıl çizildiğini ve ne tür yüzeyleri kapsadığını gösteren bir disiplindir.

Sınırlarla ilgili çalışmaların Türkiye'deki yansımalarından biri de, hududnâmelerdir. Sabri Ateş'e göre, sınıname ya da sınır belgesi olarak isimlendirilen hududnamenin amacı, sınırları belirlemek ve çekmek, yani "ta'yin-i ahval-i sınır ve hudud" olduğunu göstermektir (Ateş, 2020, s. 46). Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Ansiklopedisi'ne göre, hududname, Osmanlı Devleti'nde komşu ülkelerle olan sınırları ve çeşitli yerleşim yerlerini, toprakları belirlemek amacıyla resmi belgelerdir. Sınır çizilirken Osmanlı padişahı ve ilgili ülkenin yöneticisine ait özellikler dile getirilir. Sonraki süreçte hududun çizilmesinde etkili olan gelişmeler konuşulur. Hudutlardaki belirli noktalar tespit edilerek sınırlar çizilir. Sınırların yanlış çizilmesi durumunda çeşitli anlaşmazlıklar ortaya çıkardı. Kadılar sınır anlaşmazlıklarını görüşür ve daha sonra hududnameler verilir, sancak

defterlerine bunlar işlenirdi (Kütükoğlu, 1998, s. 303-304). Bu çerçevede, hududnameler, Türkiye’de sınırlarla ilgili çalışmaların nasıl gerçekleştirildiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu hususta, Osmanlı’da ilk sınır çalışmaları Mehmet Hurşid Paşa tarafından kaleme alınan “Seyâhatnâme-i Hudûd” adlı eserdir (1997).

9. Düzensiz Göç, Kaçakçılık ve Terörizm

Sınırlar göçlerle girift özelliklere sahiptir. Günümüzde artan küresel göçlerin en çok etkilediği alanların başında sınırlar gelmektedir. Sermayenin küreselleşmesi karşısında işgücünün ulusal sınırlar içerisinde kalması (Holloway, 2007; Hardt ve Negri, 2012), sınırları göç hareketlerinin merkezine yerleştirmiştir. Küresel göç hareketleriyle baş etmede ulus-devletler sınırları geçmişle kıyaslandığında daha çok etkin bir biçimde kullanmaya başlamıştır. Bunun arkasında yatan temel nedenlerin başında, ulus-devletlerin küresel göçleri kendi egemenliklerine karşı bir meydan okuma olarak görmesi gelmektedir. Böyle bir meydan okuma karşısında ulus-devletler, sınırlarına sınırsız kaynak ayırmakta, sınırlarını güvenleştirmekte, sınır geçişlerini aralıksız ve daha etkin bir biçimde kontrol etmektedir. Sınırlar, düzensiz göçü önlemede, kontrol etmede ve düzenlemede etkili araçlardır. Bartram, Poros ve Monforte’ye göre, düzensiz göç, hedef ülkedeki devlet tarafından resmi olarak izin verilmemiş göçtür; ülkeye gizlice girmek veya vizede belirtilen kalış izni süresini aşmak veya vizenin yasal olarak izin vermediği aktivitelerde bulunmak ile meydana gelmektedir (Bartram, Poros ve Monforte, 2017, s. 309). Genç’e göre, sınırlar bu kez yakın geçmişte olduğu gibi ideolojik farklılıklar nedeniyle veya saldırgan bir komşuya karşı değil, uluslararası insan hareketliliğine yani uluslararası göçe karşı geçirimsiz olacak şekilde yükseliyor ve güçleniyor (Genç, 2014, s. 45). Bu anlamda devletler, küresel düzensiz göçle mücadelede sınırları kullanılışlı hale getirmektedir.

Sınırlar, küreselleşmeyle birlikte artan düzensiz göçlerle birlikte kaçakçılıkla ve terörizmle de mücadelenin araçları olmuştur. Kaçakçılık, canlı ya da cansız varlıkların sınırlardan yasa dışı yollardan geçişidir (Kahya, 2015). Sınırlardan kaçak geçişlerin ve kaçakçılık faaliyetleriyle mücadelede devletler sınırlarını güvenleştirmektedir. Kaçakçılığın yanı sıra terörizmle mücadelede de sınırlar benzer işlevlere sahip olmuştur. Devletler ve toplumlar için uzun yıllardır güvenlik tehdidi oluşturan terörizmle mücadelede sınırlar önemli bir yer tutmaktadır. Son dönemde dünyada ve ülkemizde güvenlikçi politikalar çerçevesinde sınırlar olağanüstü bir şekilde tahkim edilmektedir. Devletler kaynaklarının büyük bir bölümünü sınır güvenliğinin sağlanması için seferber etmektedir. Sınırlar küreselleşmenin önündeki engeller olarak görülürken gelinen noktada küresel güvenliğin temel bir aygıtına dönüşmüştür. Bu anlamda düzensiz göç, kaçakçılık ve terörizmle mücadele sınırlar Türkiye’nin güvenlik politikasının temelini oluşturmuştur.

10. Sınır Toplumu, Sınır Kültürü, Sınır Kimliği ve Sınır Duygusu

Sınırlar, toplumsalın ayrılmaz parçalarındandır. Toplumla ilgili tanımlamalarda toplumun sınırlı bir yapı olduğu vurgulanır. Toplumun özelliklerini sıralayan Fichter'a göre, toplum, ortak bir coğrafi mekanda var olur. Yüksek düzeyde örgütlenmiş modern dünyadaki belirli fizik sınırların ulusu olduğu kadar toplumu da çevrelediği kabul edilir (Fichter, 2019, s. 87). Bu açıdan toplum, sınırları olan, sınırlarla belirlenen ve sınır inşa eden yapılardır. Giddens ve Sutton'a göre, toplum kavramı ancak 19. yüzyılda genel ve soyut anlamından daha spesifik nitelikteki sosyolojik anlamına ulaşmıştır. Sosyoloji, belli bir toprak parçası üzerinde konumlanmış geniş toplulukları, yani ulus-devletle özdeşleştirilmiş toplumlara incelen bir bilim olarak tanımlanır (Giddens ve Sutton, 2016, s. 46-47). 19. yüzyılda modern ulus-devletlerin tarihsel ve kurumsal olarak inşa edildiği dönemde, toplum ile ulus kavramları aynı anlamı içerecek şekilde kullanılmıştır. Ulusu tanımlayan özellikler toplum için de geçerli olmuştur. Her ne kadar günümüzde ulus ve toplum tanımlamaları birbirinden farklılaşsa da sınırların toplumsalın çerçevesini belirlediği gerçeğinden hareketle, bir sınır toplumu kavramsallaştırmasından bahsedilebilir.

Sınır toplumlarının önde gelen özelliği, toplumsalı sınırlar veya sınırların temsil ettiği yapılarla tanımlamasıdır. Türk toplumu tipik bir sınır toplumdur. Türkiye'de toplum halinde birlikte yaşamının temelini oluşturan dinamikler, sınırlarla doğrudan ilişkili olarak tanımlanır. Örneğin Türkiye'de iyi vatandaş olmanın en önemli özellikleri, ortak vatan duygusuna sahip olmak, millet olarak bir ve beraber olmak, devleti sahiplenmektir ve bu özellikler iyi vatandaş olmayı sınırların tanımladığı yapılar üzerinden gerçekleştirmektir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye'de iyi vatandaş olmanın ölçütü, çok para kazanmak, okulda birinci olmak veya işyerinde daha fazla süre çalışmak değil, daha ziyade Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin topraklarını sahiplenmek, Türk vatanını korumak, milletin selameti için çaba göstermektir. Bu özellikler ise, Türkiye'de iyi vatandaş olmanın ölçütünün sınırlar ve sınırların temsil ettiği yapılar olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, sınır toplumlarının tipik özelliği, devleti, toplumu ve vatandaşlarını sınırlar ve sınırların oluşturduğu yapıların bir ürünü olarak görmesidir.

Sınırlar birer kültürel üretilerdir. Sınırlar ve sınır bölgeleri, kültürlerin iç içe geçtiği, birbirleriyle ayrıksı yapılara dönüştükleri ve farklı kültürel kimlikleri ürettikleri sahalardır. Sınırlar bu yönleriyle kendilerine has bir kültür oluştururlar. Sınır kültürü, merkezi iktidarın tanımladığı kültürün yanı sıra, özellikle de sınır bölgelerinin kendi iç dinamiklerine göre şekillenen bir kültürdür. Göçmenler, yabancılar, işçiler, turistler, kaçakçılar, yerli halk, hepsi bir bütün olarak sınır kültürünü oluşturan sosyolojik yüzlerdir. Donan ve Wilson'a göre, kültür, sınırların çizilmesini, politik sahanın temsilini ve sınır topluluklarının uçlarının müzakeresini belirleme rolüne sahiptir (Donnan ve Wilson, 2002, s. 29). Sınır kültürü ulusal ölçekte düşünüldüğünde, sınırlar, ulus toplumların kendi kültürlerinin farkına varmalarını sağlayan araçlardır. Yerel ölçekte düşünüldüğünde, sınırlar, sınır bölgelerindeki grupların farklı sınır deneyimlerini içerir.

Uluslararası ve küresel ölçekte düşünüldüğünde ise sınırlar, göçmenlerin, yabancıların, turistlerin, işçilerin ve yerel halkın karşılıklı birbirlerini etkiledikleri bir kültürel alan oluşturur. Bu açıdan sınır kültürü, farklı ölçeklerde sınırların ve sınır bölgelerinde yaşayanların sınıra özgü duygu, düşünce ve davranış örüntüleri oluşturmasıdır.

Sınırlar kimlikli yapılardır. Sınır toplumu ve sınır kültürü, beraberinde bir sınır kimliğini de üretir. Sınır kimliği, sınır bölgelerinde yaşayanların, sınırdan geçiş yapanların ve sınır gibi görenlerin sınıra dayalı olarak oluşturdukları bir tanımlama biçimidir. Örneğin sınır bölgesinde yer alan bir şehrin önde gelen özelliklerinden biri ve belki de en önemlisi, sınır kimliğidir. Sınır, o kentin, o kentte yaşayanların, o kente sonradan gelenlerin, gidenlerin taşıdığı bir kimliktir. Sınır kimliğine sahip şehirler, kültürler ve insanlar için sınır gündelik yaşamlarının bir parçasıdır. Sınır kimliğine sahip olmak, fırsatlar kadar riskleri, avantajlar kadar dezavantajları, kapı kadar koridoru, bölgenin kadar birleştirmeyi, yerli kadar yabancıyı bir arada deneyimlemeyi gerektirir. Bu anlamda, sınır kimliğine sahip olanlar, sınırdan en çok etkilenenler ve sınır üzerinde etkileri olanlardır.

Sınırlar duygu üreten araçlardır. Sınır duygusu, devletlerin, toplumların ve bireylerin sınırlar aracılığıyla sınırdaki yaşayanlar, sınırı geçenler ve sınır merkezli düşünenler üzerinde oluşturdukları duygulardır. Turan'ın da belirttiği gibi, sınır duygusu temel bir semboldür. Sınırlar, kültürel farkındalık oluşturur, kendi kültürünün bilincinde olma duygusunu besler (Turan, 2021, s. 673). Sınır duygusu, sınır toplumunu, sınır kültürünü ve sınır kimliğini inşa etmeyi amaçlar. Bu amaçla, sınırlar, insan ve topluma sürekli olarak bir devleti olduğu, bir ülkesi olduğu, bir vatana sahip olduğu, bir milletin parçası olduğu, çeşitli toplumsal değerlere sahip olduğu duygusunu aşılar. Sınırlar insanlara duygu yükler, bu duygulara göre düşünmesini ve davranmasını vazeder. Modern dönemde sınır duygusu büyük ölçüde milliyetçilik ideolojisinin hükmü altındadır. Milliyetçilik, ulus ve devleti kaynaştırarak ulus-devleti oluşturanlara birer ulusal kimlik atfeder ve üyelerinden bu kimliğe ulusal sınırlar içerisinde aidiyet duymalarını sağlar. Sınırlar, milliyetçiliğin ulusal kimliklere duyulan sadakatini süresiz olarak üretir. Sınır duygusu, bir bakıma milliyetçiliğin oluşturduğu ortak kimlik duygusudur. Dahası, milliyetçiliğin oluşturduğu ortak tarih, vatan, kültür, dil, din ve ortak değerler duygusu, aynı zamanda milliyetçiliğin sacayaklarından olan sınırların oluşturduğu duygulardır.

11. Sınır Bölgesi, Sınır Geçişi ve Sınır Ötesi

Sınırlar, sınır bölgeleriyle bir bütünlük ve süreklilik oluşturur. Her sınır bölgesi benzersiz (Anderson ve O'Dowd, 1999, s. 594) olduğundan, sınır bölgelerine özgü bir model oluşturulabilir. Bu hususta Martinez'e göre sınır bölgesi dört modelden oluşmaktadır. Birincisi, sınırın iki tarafı arasındaki düşmanlıktan dolayı rutin sınır ötesi alışverişin neredeyse hiç olmadığı yabancılaşmış sınır bölgeleridir. İkincisi, iki devlet arasındaki dostane olmayan ilişkilere rağmen, asgari düzeyde sınır ötesi temasın mevcut olduğu, bir arada var olan sınır bölgeleridir. Üçüncüsü, sınırın her iki tarafındaki toplumların semiyotik olarak birbirine bağlandığı, sınır boyunca önemli miktarda

ekonomik ve insan kaynağı akışına yol açan, birbirine bağımlı sınır bölgeleridir. Dördüncüsü ise, ticaretin ve insan hareketinin önündeki neredeyse tüm engeller ortadan kaldırıldığı entegre sınır bölgeleridir (Martinez, 2002, s. 5-10). Bu bağlamda, her sınır bölgesi özgün bir yapıda olduğu gibi aynı zamanda aynı sınır bölgesi de kendi içinde farklılıklar gösterir.

Sınırlar bir geçişi içerir. Bir bakıma sınır, geçişlilik halidir. Sınırdan geçmek başlı başına sorunludur, çoğu kez karmaşık, zor ve yorucudur. Sınırın geçilmesi, bir devletten diğerine, bir toplumdaki diğerine, bir kültürden diğerine geçiş olarak tezahür eder. Toplumların ve kültürlerin temas noktaları olan sınırlardan geçiş, değişimin en hızlı yaşandığı pratiklerdir. Sınırı geçmenin politik, toplumsal, kültürel boyutları olduğu gibi hukuki ve bürokratik boyutları da bulunur. Sınırı geçmek için vize, pasaport, kimlik gibi resmi belgeler gerekir ve bu belgeler sınırdan geçişin olmazsa olmazları olarak görülür. Devletlerin özellikle de modern devletlerin yegâne görevi, sınır geçişlerinin kontrolüdür. Öyle ki, günümüzde devletler, ülkeye kimlerin giriş-çıkış yaptıklarını kontrol etmek için olağanüstü kaynak, zaman ve emek harcamaktadır. Küresel düzensiz göçler sınır geçişlerini kaçak hale dönüştürmekte, bu da sınırların kontrolü konusunda güvenlikçi politikaları öne çıkarmaktadır. Ancak diğer taraftan küresel insan hareketliliği nedeniyle devletler sınır geçişlerini esnekletmiştir. Pek çok ülke sınırları esnek hale getirmek ve sınırdan geçişleri kolaylaştırmak amacıyla birbiriyle sınır geçişini sadece kimlikle yapmaktadır. Bu da, sınır geçişlerinin engeller kadar fırsatları da içerdiğini göstermektedir.

Sınırlar, sınır ötesi süreçleri içerir. Sınır ötesi, sınır bölgelerinin etkileşime açık yerler olduğunu gösterir. Devletler, toplumlar ve bireyler sınır ötesi ilişkileri geliştirmeyi amaçlar. Sınırların bütünüyle birbirine kapalı olduğu dönemlerde sınır ötesi etkileşimler oldukça zayıf kalırken, sınırların açıldığı, insan ve araç trafiğinin karşılıklı serbest hale geldiği dönemler ise, sınır ötesi ilişkilerin güçlendiği dönemler olmuştur. Bir başka ifadeyle, sınırların kapalılığı, yasakçı sınırları ortaya çıkarırken, sınırların açık hale gelmesi, yasakların ortadan kalkması, insanların serbestçe hareket etmesi, sınır ötesi süreçleri etkin hale getirmiştir. Örneğin Soğuk Savaş Dönemi'nin sembolü haline gelen Berlin Duvarı, iki farklı sistemi birbirinden ayırdığı kadar iki ayrı dünya, toplum, kültür, insan da oluşturmuş, sınır ötesi etkileşimler savaşın da adından hareketle dondurulmuştur. Soğuk Savaş'ın son bulmasıyla birlikte küreselleşme ve liberalleşme süreçleri hız kazanmış, bu da sınır ötesi etkileşimleri artırmıştır. Ancak küreselleşme ve liberalleşme süreçleri de zamanla sınır ötesi ilişkiler yerine bütünüyle sınırları ortadan kaldırmayı hedeflemiş ve sınırsız dünya söylemi üzerinden bir anlayışı ortaya koymuştur. Sınırların bütünüyle yasak olduğu dönemden sınırların ortadan kalktığı döneme doğru radikal bir dönüşüm yaşanmıştır. Burada esas olan sınırları bütünüyle yasaklamak veya yok etmek değil, daha ziyade sınır ötesi şeklinde değiştirmek ve yeniden yapılanmaktır.

12. Sınır Politikası, Sınır Güvenliği, Sınır Duvarı ve Sınır Dışı

Sınırlar, devletlerin sınır politikalarının temelini oluşturur. Sınır politikası, devletlerin sınırlarından kimlerin geçip geçemeyeceğine, sınırların hangi yabancılara açık, hangilerine kapalı olacağına karar verdiği, sınırlar aracılığıyla toplumsal ve politik meşruiyetini oluşturduğu, sınır ötesi ilişkilerini sınırlar üzerinden sürdürdüğü bir politikadır. Modern devletler sınır politikalarıyla nüfusu ve toprağı üzerindeki yetkisini ve egemenliğini inşa ederken aynı zamanda göçmenleri, yabancıları, işçileri, turistleri de kontrol etmekte, düzenlemekte ve yönlendirmektedir. Bununla birlikte, sınır politikası, devletlerarası ve toplumlararası ilişkileri biz-onlar, dost-düşman, yerli-yabancı gibi kategorik kimlikler üzerinden belirler. Ancak bu kimlikler toplumsal, siyasal ve ekonomik şartlara göre değiştiği için sınır politikası da değişime uğrar. Türkiye'nin sınır politikası özellikle son dönemde küresel göç hareketlerinin etkisi altında şekillenmiştir. Suriye ve Afganistan başta olmak üzere, dünyanın farklı coğrafyalarından çok sayıda göçmen açısından Türkiye, hedef ve transit ülke halini almıştır. Türkiye'nin bu göçmenlere yönelik uygulamış olduğu açık kapı politikası zamanla değişime uğramış ve yerini sınır duvarlarına bırakmıştır. Türkiye, bu ülkelerden yapılan göçmenlere sınırlarını bütünüyle açarken, geline nokta Suriye ve İran sınırlarına baştan başa duvarlar örerek söz konusu göçleri kontrol etmeye başlamıştır. Bu da Türkiye'nin sınır politikasındaki dönüşümü göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Sınırlar, güvenliğin sacayaklarından biridir. Araç ve insan trafiğinin kontrolü, kaçakçılığın önlenmesi, ulusal güvenliğin sağlanması, vatanın korunması gibi gerekçelerle beliren sınır güvenliği, sınırları güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Sınır güvenliği, geçmişten günümüze değin askeri nöbet kuleleri, tel örgüler, duvarlar, karakollar, gözetleme kuleleri, termal kameralar, hava araçları, uydu görüntüleri, biometrik tanımlama gibi araçlarla gerçekleştirilmektedir. 1990'lı yıllarla birlikte küreselleşme sınırların ortadan kalktığını belirtirken, diğer taraftan da sınırlar olağanüstü bir biçimde tahkim edilmeye başlanmış, sınır güvenliği söylemi öne çıkmıştır. Avrupa Birliği'nin yeniden yapılanması çerçevesinde "kale Avrupa" söylemi, 1985 yılında imzalanan ancak 1995 yılında yürürlüğe giren Schengen Anlaşmasıyla etkili olmaya başlamıştır. Avrupa Birliği, Schengen Anlaşmasıyla iç sınırları kalkan ancak dış duvarları yükselen bir kale (Fortress Europe) olarak algılanmaya başlamıştır (Kaya, 2013, s. 104). Bu anlamda Avrupa'daki sınırları kaldırma girişimlerinin yalnızca iç sınırlara yönelik olarak uygulandığını ve bunun da dışa yönelik sınırların tahkim edilmesine yol açtığını atlamamak gerekir (Elden, 2020, s. 128). 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'de ve daha sonra Avrupa'da sınır güvenliğinin sağlanmasına yönelik girişimler artmış, ABD, Meksika ile olan sınırlarını çitle daha sonraki süreçte ise duvarla kapatmaya çalışırken, Avrupa'da sınır güvenliğine yönelik Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Birimi olarak tanımlanan FRONTEX'i kurmuştur. FRONTEX, 2005 yılında Avrupa Birliği üye ülkelerinin sınırlarının korunması ve güvenliğinin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Bütün bu

süreçler, hem ulus-devletlerin hem de ulus üstü kurum ve yapıların güvenlik politikalarını oluşturmuştur.

Sınırlar, sınır duvarları olarak tezahür etmektedir. Duvarlar, sınırların en sert, katı ve geçirimsiz halini yansıtır. Duvarlar kimlikleri birbirinden farklılaştırmada işlevseldir. Arıboğan'a göre, duvarlar, ardındakileri ve dışındakileri tanımlayan birer kimlik özelliği olduğu ölçüde toplumsal bir yapıştırıcı olarak kullanılıyorlar. Biz ve onlar kavramlarının en somut ayrıştırıcısı olarak içeridekiler ile dışarıdakiler arasında somut bir hat çizen duvarlar, ortak bir toplumsal değer olarak grup kimliğinin ana belirleyicisi haline geliyor (Arıboğan, 2019, s. 23-24). Duvarlar, sınırları daha ayrıştırıcı, daha katı bir görünüme dönüştürmekte, içeridekilerle dışarıdakileri bütünüyle birbirinden koparmayı amaçlamaktadır. Tarihte Hadrian Duvarı, Çin Seddi, Roma Surları ile birlikte günümüzde Berlin Duvarı ve bugünkü sınır duvarları, buldukları döneme göre işlevleri değişse de ağırlıklı olarak sistemleri, kitleleri, yığınları birbirinden ayırmak, ülkelerin, şehirlerin, kalelerin güvenliğini ve savunmasını sağlamak, savaşları, zorunlu göçleri ve kitlesel eylemleri engellemek ve yönetmek için oluşturulmuştur. Günümüzde sınır duvarları, göçleri, suçları, kaçakçılığı ve terörizmi engellemek amacıyla inşa edilmektedir.

Sınırlar, sınır dışı uygulamalarını içerir. Soysüren ve Daniş'a göre, sınır dışı, ülke topraklarına bir şekilde girebilmiş, girdiği anda ya da sonradan istenmeyen hale gelen yabancının fiziki olarak dışlanması sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında sınır dışı, mekansal içermenin, başka bir deyişle, sınırdan geçmenin, her zaman ulusu içermeye anlamına gelmediğinin bir ifadesi olarak görülebilir (Soysüren ve Daniş, 2014, s. 17). Devletler bazen son çare olarak göçmenleri zorla ülkeden çıkartırlar. Gerçekte sınır dışı edilen kişi sayısı sınır dışı edilebilecek kişi sayısına kıyasla düşük olmasına rağmen bu uygulamanın yapılması son yıllarda artmaktadır (Bartram, Poros ve Monforte, 2017, s. 103). Özellikle küresel düzensiz göçle mücadelede devletler sınır dışı uygulamalarına başvurmakta, kaçak göçmenleri sınır dışı ederek kendi ülkelerine geri göndermektedir. Bu hususta valilikler bünyesinde kurulan il göç idaresi müdürlüklerince geri gönderme merkezleri oluşturularak kaçak göçmenlerin sınır dışı uygulamaları gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan sınırlar, sınır dışı uygulamalarıyla kaçak göçle mücadelenin araçlarıdır.

13. Ulus-Devlet

Sınırlar, modern ulus-devletin temel sacayaklarından biridir. Gülalp'e göre, ulus-devlet, 1648'de imzalanan Vestfalya Antlaşması'yla ortaya çıkmış bir siyasal örgütlenme olarak toprak sınırları içerisinde meşru yetkilerini kullanan bir oluşumdur (Gülalp, 2007, s. 11). Ulus-devletler kendi sınırları içerisinde egemen konumunda olup özerk yapıdadırlar. Giddens ve Sutton'un da belirttikleri gibi, ulus-devlet, geniş bir topluluk olan ulus ile bölgesel, politik bir form olan devletin kültürel-politik bir varlık oluşturan bileşimidir (Giddens ve Sutton, 2016, s. 391). Modern dönemin hâkim siyasal örgütlenme modeli olan ulus-devletler, dünya üzerindeki bütün coğrafyaları

sınırlarla bölerek, her bir sınırı ulusla bütünleştirmiş, coğrafyayı vatanlaştırmış ve geleneksel devletler, toplumlar, kültürler, kimlikler modern ulusal sınırlara göre parçalara ayrılmıştır. Örneğin geleneksel İslam'ın topluluk modeli olan ümmet anlayışı, modern topluma geçişle birlikte yerini ulusa bırakmış, modern ulusu tanımlayan sınırlar ümmetin coğrafyalara bölünmesine neden olmuştur. Müslümanların vatan algıları ulus-devletin sınırlarını aşan özelliklerini yitirmiştir. Devletle ulusun bir ve eşdeğer anlayışıyla ortaya çıkan ulus-devletler sistemi, sınırları kesin, katı ve geçirimsiz yapılar olarak inşa etmiş, sınırlar, ulus-devletlerin en temel toplumsal taşıyıcıları olmuştur.

Ulus-devletlerin sınırları kuruluş dönemlerinde olmazsa olmazlardan olarak görülürken, küreselleşmeyle birlikte olmasa da olur şeklinde düşünülmektedir. Bir başka ifadeyle, sınırlar, ulus-devletin inşasında hayati bir role sahipken, günümüz küresel çağın koşulları altında geçmişteki önemini, işlevini ve değerini kaybetmeye yüz tutmuştur. Bunda küreselleşmenin sınır aşan boyutlarda gelişmeler ortaya çıkararak ulus-devletleri ve onun sınırlarını sorgulanır hale getirmesi etkili olmuştur. Küreselleşme sınırları esnek, akışkan ve geçirgen hale dönüştürmüş, bu da sınırları değişime açık bölgeler haline getirmiştir. Ancak küreselleşme bir yönüyle sınırların ortadan kalkmasının garantörü iken bir başka yönüyle de dünyada yeni sınırların çizilmesine, yeni duvarların örülmesine ve sınırların yeniden kapanmasına da sebebiyet vermiştir. Bu da küreselleşmenin çok yönlü bir süreç içerdiğinin işareti olarak görülebilir.

14. Milliyetçilik

Sınırlar, milliyetçiliğin temel taşlarından biridir. Milliyetçilik, sınırlar yardımıyla örgütlenir, sınırları harekete geçirir, topluluğu sınırlar içerisinde inşa eder. Modernliğin politik örgütlenmesi olarak 19. yüzyılda tarihsel ve kurumsal olarak ortaya çıkan milliyetçilik, toplumları belirli bir coğrafi mekân içerisinde ve belirli bir kimlik ekseninde tahayyül eder. Milliyetçilik, siyasal topluluk olan ulus ile devleti birbirine denk görmeyi (Giddens, 2008), etnik sınırların siyasal sınırların ötesine taşmamasını (Gellner, 2008) hedeflediğinden, bu hedefi gerçekleştirmede sınırlara ihtiyaç duymaktadır. Milliyetçilik, ulusu devlet sınırları içerisinde ve ona denk olacak şekilde tanımlamanın adıdır. Devletin sınırları ile toplumun sınırlarının bir ve aynı olduğunu vurgulayan milliyetçilik bu sayede ulusları devlet sınırları içerisinde konumlandırır ve sınırlar vasıtasıyla ulusal kimlikleri oluşturur.

Ulusal sınırlar içerisindekiler ulusu temsil ederken, dışındakiler ise onları/ötekileri, bizden olmayı temsil etmektedir. Sınırların içerisinde yer alanlar yerli, dışındakiler ise yabancı olarak kodlanır. Örneğin Türkiye'nin sınırları dışındaki herhangi bir ülke, topluluk veya örgüt, Türkiye için bir rakip, öteki veya düşman olarak kodlanır, Türkiye'de yaşayanlar sınırların dışındakiler karşısında konsolide olur. Türkiye'de yaşayanlar yerli, buna karşın Türkiye sınırlarının dışındakiler yabancı olarak görülür. Benzer şekilde, Türkiye'de yaşayanlar dost, sınırın dışında kalanlar ise düşman olarak değerlendirilir. Sınırların içerisi ve dışarısına göre yapılan bu kategorik ayrımlar,

milliyetçiliğin sınırlar üzerinden oluşturduğu bir anlayışı ifade eder. Bu açıdan milliyetçilik, sınırlara dayalı olarak toplumların kimliklerini inşa eder.

15. Küreselleşme

Sosyal bilimlerin günümüzdeki en sihirli kavramlarının başında gelmektedir küreselleşme. Küreselleşmenin neredeyse açıklayamadığı herhangi bir durum veya gerçekliğin olmadığı konusunda hâkim bir anlayış mevcut. Küreselleşme, toplumları, kültürleri, bireyleri, gündelik yaşam biçimlerini, etkileşim biçimlerini bütünüyle etkileyen bir kavramdır. Küreselleşme, ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel, etnik, dinsel, dilsel, ekolojik açılardan yaşadığımız dünyayı etkileyen süreçler bütünüdür. Küreselleşmeyle birlikte toplumsal ilişki ve etkileşimler dünya ölçeğinde, olağanüstü hızda ve daha fazla bağımlılığı içeren şekillerde tezahür etmektedir. Bu açıdan küreselleşme, ulus-devlet sınırlarını aşan boyutlar süreçler oluşturarak yeni bir toplumsal meydana getirmiştir. Giddens ve Sutton'a göre, küreselleşme, coğrafi olarak dağılmış insan nüfusunun, dünyayı tek bir topluluğa ya da küresel bir topluma doğru evrimleştiren çeşitli süreçler aracılığıyla daha yakın hale gelmesi ve birbirleriyle daha hızlı etkileşimlere girebilmesi durumudur (Giddens ve Sutton, 2016, s. 21). Bu sürecin en fazla etkilediği alanların başında sınırlar gelmektedir.

Küreselleşme ilgili literatürdeki tanımlamaların temel çıkış noktaları doğrudan doğruya sınırlarla ilgilidir. Küreselleşme genel olarak sınırların bütünüyle ortadan kalktığı, sınırsız dünya söyleminin egemen bir söyleme dönüştüğü ve sınırları aşan gelişmelerin temel tanımlama biçimi haline geldiği bir kavramsallaştırmadır. Callinicos'un da belirttiği gibi küreselleşme, genellikle 20. yüzyılın son on yılında hızlandığı düşünülen sınırlar arası bütünleşme süreçleridir (Callinicos, 2015, s. 473). Erken modern dönemde sınırlar ulus, ulus-devlet ve ulusal kimliklerin inşasında katı, sabit ve değişimsiz özellikler taşıırken, geç modern dönemde küreselleşmenin etkisi altında sınırlar esnek, geçirgen ve akışkan özellikleriyle öne çıkmıştır. Küreselleşme sınırların aşındığı, etkisinin azaldığı ya da ortadan kalktığı bir temele dayanır. Ekonomik olarak küreselleşme sermayenin dünya ölçeğinde dolaşımını, siyasal küreselleşme küresel iktidarın ulus-devletlerin egemenliklerini aşan boyutlarda süreçleri etkin kılması, kültürel küreselleşme kültürel kimliklerin küresel ölçekte benzer ve farklı örüntüler oluşturması, ekolojik küreselleşme dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen doğa olayının dünyanın diğer toplumlarını doğrudan etkilemesi, sağlık alanında herhangi bir salgın hastalığın küresel bir pandemiye dönüşerek bütün bir insanlığı tehdit edecek boyutlara ulaşması ve toplumsal açıdan küreselleşmenin toplumları giderek daha fazla birbirine yakınlaştırması, benzeştirmesi ve özellikle yeni medya vasıtasıyla dünyanın her yanından insanların birbiriyle etkileşim kurabilmesi olarak tezahür etmektedir. Küreselleşmeyi bu boyutlarda öne çıkaran husus, bu gelişmelerin sınırötesi bir şekilde gerçekleşmesi, ulusal sınırları aşan boyutlarda sonuçlar ortaya koyması ve sınırların etkisinin azalmasıdır. Ancak küreselleşme, bir taraftan sınırların bütünüyle ortadan kalkması olarak tanımlanırken, diğer taraftan da sınırların

yeniden çizildiği, sınır duvarlarının yeniden örüldüğü ve sınır kapılarının en sert biçimde kapandığı süreçleri de ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan sınırlar küreselleşmeyle birlikte en fazla konuşulan, sorgulanan ve tartışılan bir olgu haline gelmiştir.

Sonuç

Sınır sosyolojisinin temel kavramlarını anlamayı amaçlayan bu çalışmada, sınır kavramı ve bu kavramın yerine akademik literatürde, bürokraside, siyasette, medyada, gündelik dilde kullanılan diğer kavramlar analiz edilmiştir. Bu analizde, kavramların tanımlanma biçimleri, tarihsel açıdan hangi anlamlara karşılık geldikleri ve kavramları açıklamayı sağlayan örneklere yer verilmiştir. Sınır kavramının sosyolojik boyutlarına odaklanan çalışma, sınırların aynı zamanda tarihten antropolojiye, coğrafyadan siyasete ve uluslararası ilişkilere kadar farklı sosyal bilim disiplinlerindeki anlamlarını da öne çıkarmıştır.

Sınır sosyolojisinin temel kavramları içerisinde yer alan sınır kavramının hudut, duvar, serhat, uç, hat, eşik, kenar, çit, çizgi, çeper, çerçeve, kıyı, kapı, köşe, köprü, coğrafya, mekan, toprak, vatan, devlet, ulus, ülke, egemenlik, sembol, ideoloji, kutsal, beden, düzensiz göç, kaçakçılık ve terörizm gibi kavramlarla kullanıldıkları görülmüştür. Bu kavramlar, sınırların geleneksel ve modern dönemlerdeki kullanılış biçimlerini, bu dönemler arasındaki süreklilik ve değişimleri, Türkiye'ye özgü farklı yönlerini temsil etmiştir. Bununla birlikte, söz konusu kavramlarda sınırlar, devletlerin buldukları alanı, toplumların inşa edildikleri düzlemi, kültürlerin benzeşme ve farklılaşmalarını, kimliklerin kurgulanma biçimlerini gösteren yapılar olarak anlaşılmıştır. Sınırlarla ilgili farklı inceleme biçimleri mevcuttur. Bu çerçevede, sınırların kartografya, limoloji ve hudutnâme aracılığıyla incelendiği anlaşılmıştır. Her bir inceleme biçimi, tarihsel ve kültürel temelde sınırları analiz etmektedir. Dahası, söz konusu incelemeler, sınırların Batı ve Batı dışı toplumların tarihsel, toplumsal, kültürel ve siyasal yapılarındaki farklılıklara göre ortaya çıkmıştır.

Sınır sosyolojisinde sınırlarla ilişkili farklı kavramsallaştırmalar bulunmaktadır. Sınır toplumu, sınır kültürü, sınır kimliği, sınır duygusu, sınır bölgesi, sınır geçişi, sınır ötesi, sınır politikası, sınır güvenliği, sınır duvarları ve sınır dışı gibi kavramlara ek olarak ulus-devlet, milliyetçilik ve küreselleşme gibi sınırlarla doğrudan ilişkili kavramlar, sınır sosyolojisinin güncel tartışma alanları içerisinde yer almaktadır. Sözü edilen kavramlar, sınırların değişime açık yapılar olduğunu ve aynı zamanda küresel boyuttaki değişimleri içerdiğini göstermektedir. Bu açıdan söz konusu kavramların sınırlarla ve sınır sosyolojisiyle ilgili kavramsal tartışmaların merkezi öğeleri olduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Akyüz, L. (2014). "Liminal alanlar olarak sınırlar: Türkiye-Gürcistan sınırında ekonomik yaşam ve etnik kimliklerin sınır deneyimleri". *Sınırlar ve Türkiye'de sınır çalışmaları. Toplum ve Bilim*, (131), 84-104.
- Alver, K. (2007). *Siteril hayatlar: Kentte mekansal ayrışma ve güvenli siteler*. Ankara: Hece Yayınları.
- Anderson, B. (2014). *Hayali cemaatler: Milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması*. (İ. Savaşır, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Anderson, J. ve O'Dowd, L. (1999). "Borders, border regions and territoriality: Contradictory meanings, changing significance". *Regional Studies*, 33(7), 593-604.
- Arıboğan, D. Ü. (2019). *Duvar: Tarih geri dönüyor*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Ateş, S. (2020). *Osmanlı-İran sınır bölgeleri (bir sınır yapmak, 1843-1914)*. (D. Kaya, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Bartram, D. & Poros, M. V. & Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar*. (I. Ağabeyoğlu Tuncay, Çev.). Ankara: Hece Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Modernite, kapitalizm, sosyalizm*. (F. D. Ergun, Çev.), İstanbul: Say Yayınları.
- Brown, W. (2011). *Yükselen duvarlar zayıflayan egemenlik*. (E. Ayhan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Callinicos, A. (2015). *Toplum kuramı: Tarihsel bir bakış*. Edt. Yasemin Tezgiden. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Calhoun, C. (2012). *Milliyetçilik*. (B. Sütçüoğlu, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Carr, E. H. (2012). *Milliyetçilik ve sonrası*. (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Diener, A. C. & Hagen, J. (2012). *Borders. A very short introduction*. Oxford and NewYork: Oxford University Press.
- Donnan, H. ve Wilson, T. W. (2002). *Sınırlar: Kimlik, ulus ve devletin uçları*. (Z. Yaş, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Durgun, S. (2011). *Memalik-i şahane'den vatan'a*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Elden, S. (2020). "Sınırları olmayan teritorya". *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. (U. Özmakas, Çev.), 13(1), 127-134.

- Erözden, O. (2013). *Ulus-devlet*. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Fichter, J. H. (2019). *Sosyoloji nedir*. (N. Çelebi, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Geçgin, E. (2019). "Sunuş". *Kenardakiler: Teoriden uygulamaya suç ve sapma üzerine sosyolojik araştırmalar*. (E. Geçgin, Der.). Ankara: Heretik Yayınları.
- Gellner, E. (2008). *Uluslar ve ulusçuluk*. (B. Ersanlı & G. Göksu Özdoğan, Çev.). İstanbul: Hil Yayınları.
- Genç, D. (2014). "Türkiye'nin yabancıların hareketliliğine ilişkin sınır politikası". *Sınır ve sınırdışı: Türkiye'de yabancılar, göç ve devlete disiplinler arası bakışlar*. (D. Danış ve İ. Soysüren, Edt.). Ankara: Notabene Yayınları.
- Giddens, A. (2008). *Ulus-devlet ve şiddet*. (C. Atay, Çev.), İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Giddens, A. & Sutton, P. W. (2016). *Sosyolojide temel kavramlar*. (A. Esgin, Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi Yayınları.
- Green, S. (2014). "Sınır araştırmaları: Alanla ilgili bazı düşünceler". *Sınırlar ve Türkiye'de sınır çalışmaları*. *Toplum ve Bilim*. (131), 32-43.
- Gülalp, H. (2007). "Giriş: Milliyete karşı vatandaşlık". *Vatandaşlık ve etnik çatışma: Ulus-devletin sorgulanması*. (H. Gülalp, Haz.). (E. Kılıç, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gümüşçü, O. (2010). Siyasi coğrafya açısından sınırlar ve tarihi süreç içinde Türkiye'de sınır kavramı. *Bilig*. (52), 79-104.
- Habermas, J. (2008). *Küreselleşme ve milli devletlerin akıbeti*. (M. Beyaztaş, Çev.). İstanbul: Bakış Yayınları.
- Hardt M. & Negri, A. (2012). *İmparatorluk*. (A. Yılmaz Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Holloway, J. (2007). "Küresel sermaye ve ulus-devlet". *Küreselleşme çağında para ve sınıf mücadelesi*. (W. Bonefeld & J. Holloway, Der.), (A. S. Mercan, Çev.), İstanbul: Otonom Yayınları.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2018). "Yöntemsel milliyetçilik bağlamında insan hareketliliği ve uluslararası ilişkiler". *Uluslararası ilişkilerde göç: olgular, aktörler ve politikalar*. (N. A. Şirin-Öner ve S. G. Ihlamur-Öner, Der.). İstanbul: Der Yayınları.
- İnalçık, H. (2020). *Osmanlılar: Fütühat, imparatorluk, Avrupa ile ilişkiler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kahya, Y. (2015). "Suç teorileri ışığında Türkiye'de kaçakçılık olgusu: Toplumsal nedenleri, boyutları ve algısı". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15(3), 159-178.
- Karabağ, S. (2014). *Mekânın siyasallaşması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Kaya, A. (2013). *Avrupa Birliği hakkında merak ettikleriniz: Avrupa Birliği'ne giriş*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Kışlalı, A. T. (2007). *Siyaset bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Kolossov, V. (2005). "Border studies: Changing perspectives and theoretical approaches". *Geopolitics*. 10(4), 606-632.

Köprülü, M. F. (2022). *Osmanlı imparatorluğu'nun kuruluşu*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Kütükoğlu, M. S. (1998). "Hududnâme". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (Erişim Tarihi: 01.04.2024). (18), 303-304.

Martinez, O. J. (2002). "The Dynamics of border interaction: New approaches to border analysis". *Global Boundaries*. (1), 1-15.

Mehmed Hurşid Paşa. (1997). *Seyâhatnâme-i hudûd*. (A. Eser, Haz.). İstanbul: Simurg Yayınları.

Monmonier, M. (2016). "Kartografya". *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi (Birinci Kitap A-K)*. (A. Kuper & J. Kuper, Edt.). (N. Yavan, Çev.). Ankara: Adres Yayınları. ss. 738-740.

Nail, T. (2016). *Theory of the border*. New York: Oxford University Press.

Prescott, V. & Triggs, G. D. (2008). *International frontiers and boundaries: Law, politics and geography*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Soysüren, İ. ve Daniş, D. (2014). "Giriş". *Sınır ve sınır dışı: Türkiye'de yabancılar, göç ve devlete disiplinlerarası bakışlar*. (D. Daniş ve İ. Soysüren, Edt.). Ankara: Notabene Yayınları.

Smith, A. D. (2010). *Milli kimlik*. (B. S. Şener Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Şahin, K. (2009). *Küreselleşme tartışmaları ışığında ulus-devlet*. İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.

Turan, M. (2021). "Kültürel hafıza bağlamında Kıbrıs Türk Romanı". *9. Türk Kültürü Kongresi Kıbrıs Bildirileri*. Ankara: Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (2024). "Sınır". <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.05.2024).

Uluğtekin, N. ve Doğru, A. Ö. (2005). "Coğrafi bilgi sistemi ve harita: Kartografya". *Ege Üniversitesi CBS Sempozyumu*. 27-29 Nisan. s. 209-215, İzmir.

Wallerstein, I. (2011). *Dünya sistemleri analizi: Bir giriş*. (E. Abadoğlu, ve N. Ersoy, Çev.). İstanbul: Bgst Yayınları.

Wilson, T. (2014). "Sınırı tartışmak: Yuvarlak masa söyleşisi". Sınırlar ve Türkiye'de Sınır Çalışmaları. *Toplum ve Bilim*, (131), 11-31.